

Rola gospodarki przestrzennej w kształtowaniu lesistości gminy

Joanna Budnicka-Kosior, Łukasz Kwaśny, Paweł Szymański

Abstrakt. Gospodarka przestrzenna, z praktycznego punktu widzenia, rozumiana jest jako określona działalność w zakresie przestrzennego zagospodarowania poszczególnych elementów przestrzeni. Skuteczna ochrona i kształtowanie gruntów leśnych to także zadanie gospodarki przestrzennej. W pracy przedstawiono znaczenie polityki przestrzennej w kształtowaniu lesistości w gminie, zarówno w zakresie zwiększania udziału powierzchni gruntów leśnych jak i zmiany ich przeznaczenia na inne cele. Na przykładzie wybranych gmin województwa mazowieckiego, autorzy opracowania, dokonali analizy dokumentów planistycznych pod kątem kształtowania gruntów leśnych.

Słowa kluczowe: gospodarka przestrzenna, zalesianie, zmiana gruntu leśnego na cele nieleśne

Abstract. The role of spatial planning in shaping the afforestation rate on the level of district. From a practical point of view spatial planning is understood as a specific activity in the area of the spatial planning of the individual elements of the space. Effective protection and shaping of the forest areas is also the task of spatial planning. The paper presents the importance of spatial planning policy in shaping the afforestation rate in the district, both in terms of increasing the share of forest land area, and reassigning them for other purposes. The authors of the study analyzed the planning documents paying special attention to shaping the forest areas in selected districts in Mazovia province.

Keywords: spatial planning, afforestation, reassigning forest areas for non-forest purposes

Wstęp

Lasy od zawsze są nieodłącznym elementem przestrzeni. Niosą za sobą liczne dobrodziejstwa – stanowią m.in. źródło surowca drzewnego, środowisko życia roślin i zwierząt oraz miejsce wypoczynku i rekreacji. Poza przeznaczeniem gospodarczym, lasy korzystnie wpływają na krajobraz, a także mają szczególne znaczenie ekologiczne.

Powiększanie zasobów leśnych to jedna z zasad prowadzenia gospodarki leśnej w Polsce. Szczególną rolę w zwiększaniu lesistości odgrywa gospodarka przestrzenna, zwłaszcza na poziomie lokalnym. Kształtowanie obszarów leśnych poprzez wyznaczenie terenów do zalesiania, a także określanie zasad ich ochrony oraz warunków „wylesiania”, jest nieodłączną częścią polityki przestrzennej gminy.

Podstawowym narzędziem realizującym politykę przestrzenną w gminie jest miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (dalej: MPZP). Pierwsze działania planistyczne

w zakresie wyboru preferowanych terenów pod zalesienie, czy kierunku zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na inne cele, podejmowane są w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (dalej: STUDIUM).

Cel i metodyka badań

Celem pracy było zobrazowanie roli gospodarki przestrzennej w kształtowaniu lesistości, w wybranych gminach województwa mazowieckiego, w latach 2000-2015. Do analizy przyjęto następujące gminy: Grudusk, Karniewo i Żuromin. Wybór wymienionych obszarów został oparty o niski wskaźnik lesistości gminy – poniżej 10%, oraz dostępność aktualnych dokumentów planistycznych gminy. W pracy dokonano przeglądu dokumentów planistycznych oraz przeprowadzono analizę obszarów gmin przeznaczanych na cele leśne, a także obszarów, które zostały zakwalifikowane do zmiany ich przeznaczenia na cele nieleśne.

Przegląd literatury i przepisów prawnych

Gospodarka przestrzenna to przede wszystkim racjonalne i świadome kształtowanie przestrzeni, które polega na wyznaczaniu właściwych kierunków rozwoju, określonych w polityce przestrzennej.

Polityka przestrzenna, dotycząca rozwoju i zachowania obszarów leśnych, realizowana jest w Polsce na wszystkich szczeblach planowania przestrzennego. Biorąc jednak pod uwagę znaczenie gospodarki przestrzennej w kształtowaniu lesistości, najważniejszą rolę odgrywa lokalny szczebel planowania przestrzennego.

Kształtowanie i prowadzenie polityki przestrzennej w gminie odbywa się w drodze uchwalenia STUDIUM, które określa lokalne zasady zagospodarowania przestrzennego gminy oraz kierunki zmian w jej strukturze przestrzennej. STUDIUM warunkuje treść MPZP (aktów prawa miejscowego), które ustalają przeznaczenie terenu oraz określają jego warunki zabudowy i zagospodarowania. W przypadku braku MPZP, warunki zabudowy i zagospodarowania terenu mogą być określone w drodze decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

W celu określenia kierunków i zasad rozwoju gminy, w zakresie kształtowania leśnej przestrzeni produkcyjnej, wójt, burmistrz, albo prezydent miasta sporządza STUDIUM. Jak podkreśla (Hełdak 2008), podstawowymi informacjami „leśnymi” w STUDIUM są: powierzchnia lasu, rodzaj siedliska, forma ochrony lasu itd. Ponadto zaznacza, że STUDIUM powinno odzworowywać ustalenia z planu urządzenia lasu oraz uproszczonego planu urządzenia lasu (nie ma takiego nakazu), co dałoby m.in. gwarancję ochrony przyrody. Ma to swoje uzasadnienie, biorąc pod uwagę znaczenie MPZP w zagospodarowaniu przestrzennym obszarów leśnych oraz zgodność jego zapisów ze STUDIUM. Mimo to, że MPZP, z punktu widzenia prowadzenia polityki przestrzennej gminy, jest dokumentem fundamentalnym, to w odniesieniu do kształtowania wskaźnika lesistości, STUDIUM również jest dokumentem bardzo ważnym. Ma to swoje uzasadnienie m.in. w niskim stopniu pokrycia kraju obowiązującymi MPZP – około 29% (Analiza stanu... 2013), szczególnie na terenach leśnych.

Kształtowanie lesistości w gospodarce przestrzennej opiera się o potencjalne zwiększanie albo zmniejszanie powierzchni lasów na określonym obszarze. Zwiększaniu powierzchni lasów sprzyja polityka zalesieniowa gruntów, zaś zmniejszaniu – postępujący proces urbanizacji, wskutek czego dochodzi do przeznaczania gruntów leśnych na inne cele (głównie mieszkaniowe).

Przedmiot zalesiania gruntów w Polsce reguluje ustawa o lasach ... 1991. Sposób realizacji zalesień oraz ich wielkość określa Krajowy Program Zwiększania Lesistości (Krajowy Program... 2003). Zakłada on wzrost lesistości kraju do 30% w 2020 r. i do 33% w roku 2050 (www.lasy.gov.pl). Jak podkreśla dokument rządowy (Informacja o stanie lasów ... 2016), w 2014 r. powierzchnia lasów w Polsce wynosiła 9,2 mln ha, co odpowiada lesistości 29,4%.

Zgodnie z art. 14 ust. 3 ustawy o lasach, grunty przeznaczone do zalesienia określa MPZP. W przypadku jego braku, zalesienie gruntów następuje w drodze decyzji o warunkach zabudowy. Decyzja ta, ze względu na swoją nazwę („warunki zabudowy”), w kontekście zalesiania gruntów (niemającego nic wspólnego z zabudową) może budzić określone wątpliwości. Jednakże art. 59 ust. 2 ustawy o planowaniu ... 2003 wskazuje, że jest ona wydawana również w sytuacji zmiany sposobu zagospodarowania terenu. Wobec tego, zmiana zagospodarowania terenu, polegająca na zalesianiu gruntów, w przypadku braku MPZP, wymaga ustalenia warunków zagospodarowania w drodze w/w decyzji.

Gruntami preferowanymi do zalesienia, zgodnie z art. 14 ust.1 ustawy o lasach, są m.in.: nieużytki, grunty rolne nieużytkowane rolniczo oraz inne grunty nadające się do zalesienia. Preferencje gruntów do zalesienia zostały również określone w Krajowym programie ... (2003). Na podstawie odpowiednich wskaźników, sporządzono ranking gmin w Polsce ze względu na ich preferencje zalesieniowe w oparciu o dwanaście cech: udział gleb najsłabszych w powierzchni użytków rolnych; jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej; rzeźba terenu; występowanie stepowienia; zagrożenie erozją wodną powierzchniową; podaż gruntów do zalesienia wg badań ankietowych w gminach; lesistość; udział łąk i pastwisk w powierzchni gminy; stopień zwiększania lesistości ze względu na potrzeby ochrony przyrody; ważniejsze wododziały; zlewnie chronione; ochrona wód podziemnych (Krajowy Program ... 2003).

Tworzenie terenów zalesionych wspierane jest obecnie przez Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW) poprzez działanie „Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawa żywotności lasów”. Rodzaje gruntów preferowanych do zalesienia, dla których przyznawana jest pomoc, określa Rozporządzenie MRiRW w sprawie szczegółowych warunków 2015. Są to m.in.: grunty rolne (poza użytkami zielonymi i pastwiskami trwałymi); grunty przeznaczone do zalesienia; grunty o powierzchni nasadzeń co najmniej 0,1 ha i szerokości większej niż 20 m (inaczej gdy grunt sąsiaduje z lasem). Cennymi terenami zalesieniowymi są także grunty: zlokalizowane w korytarzach ekologicznych, na obszarze Natura 2000; zlokalizowane na obszarach zagrożonych erozją wodną; przylegające do śródlądowych wód powierzchniowych; będące gruntami o nachyleniu terenu powyżej 12°; przylegające do lasu lub obszaru zalesionego; położone w województwie o lesistości poniżej 30%.

Kierunek rozwoju przestrzennego gminy polegający na zalesianiu gruntów jest działaniem częściej podejmowanym, aniżeli kierunek odwrotny, czyli zmiana przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne. Zmiana przeznaczenia gruntu leśnego na cele nieleśne wiąże się z koniecznością sporządzenia MPZP w celu uzyskania zgody właściwego organu na taką zmianę. Podkreśla to art.17 ust.6 lit. c ustawy o planowaniu ... 2003, a także art.7 ustawy o ochronie gruntów ... 1995. W przypadku braku MPZP, zmiana przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne jest możliwa w drodze decyzji o warunkach zabudowy, ale tylko wtedy, gdy określony teren był objęty zgodą (na zmianę przeznaczenia) w MPZP uchwalonych przed dniem 1 stycznia 1995 r., które utraciły moc na podstawie ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym z 1994 roku.

Obiekty i wyniki badań

Gmina Grudusk, położona w powiecie ciechanowskim, zajmuje powierzchnię ok. 97 km². Jest to typowa gmina rolnicza. Ponad połowę gruntów ornych stanowią grunty klasy III, zaś grunty klasy V-VIz zajmują ok. 12% gruntów ornych. Znajdują się one w południowej i środkowej części gminy (Humięcino-Andrychy, Humięcino Koski, Leśniewo Dolne, Leśniewo Górne i Purzyce Rozwory) (Lokalny Plan Rozwoju... 2008). 40% powierzchni gminy znajduje się na obszarze funkcjonalnym „Zielone Płuca Polski”. Lasy pokrywają jedynie 4,6% powierzchni gminy. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Grudusk z 2001 r., jako jeden z celów rozwoju, przyjęło ochronę i racjonalne kształtowanie środowiska przyrodniczego poprzez m.in. wprowadzenie zalesień i zadrzewień. Wyznaczono w studium strefę B o wiodącej funkcji rolnej i rolno-leśnej, gdzie jednym z kierunków działań jest wprowadzenie zalesień nowych i uzupełniających na gruntach słabszych jakościowo i mało przydatnych dla rolnictwa (nieużytki, enklawy leśne) oraz w bezpośrednim sąsiedztwie istniejących już powierzchni leśnych. Przyjmuje się w studium zmniejszenie ogólnej powierzchni użytków rolnych poprzez m.in. zalesianie gruntów najsłabszych, a także śródleśnych enklaw. Gmina przeznaczyła w studium do zalesienia około 600-700 ha. Potencjalne zalesienia nowe i uzupełniające zostały wskazane w obrębie sołectw: Leśniewo Dolne, Humięcino Andrychy, Humięcino Koski, Żarnowo, Wiśniewo, Strzelnia, Zakrzewo. W studium gminy, znajdują się również tereny przeznaczone do rekultywacji w kierunku leśnym. Są to miejsca znajdujące się w granicach prognostycznych dla występowania piasków i żwirów. Gmina nie posiada aktualnych planów miejscowych. W gminie nie były wydawane decyzje o warunkach zabudowy na zalesianie gruntów. W latach 2000-2015 powierzchnia lasów w gminie Grudusk zwiększyła się o ponad 37 ha (tab.1) (www.bdl.stat.gov.pl).

Gmina Karniewo jest gminą wiejską, położoną w powiecie makowskim. Obszar gminy obejmuje powierzchnię 129 km². Dominującymi gruntami w gminie są użytki rolne (90%). Lasy stanowią jedynie 7% powierzchni gminy. Jak wskazuje Program Ochrony Środowiska dla gminy Karniewo (2006), pierwotną roślinność gminy stanowiły lasy, które zostały wykarczowane na rzecz uprawy polowej. W planie miejscowym dla gminy Karniewo (2003), pod zalesienie przeznaczono grunty w miejscowościach: Byszewo 1 ha, Zakrzewo 0,75 ha. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Karniewo z 2013 roku zaleca się powiększanie zasobów leśnych poprzez zalesianie gruntów o niskiej przydatności dla rozwoju rolnictwa. W szczególności chodzi tu o grunty przyległe do istniejących kompleksów leśnych i gruntów leśnych, grunty rolne klas V i VI oraz klasy IV, jeżeli ich powierzchnia nie przekracza 10 arów lub stanowi teren zdegradowany. W studium zostały również wskazane tereny leśne, które gmina zamierza przeznaczyć na cele nieleśne, o łącznej powierzchni 3 ha. Są to tereny rozproszone na całym obszarze gminy, znajdujące się w bezpośrednim sąsiedztwie domostw lub na terenie upraw rolnych, położone w miejscowościach Karniewo, Malechy, Ośnica, Romanowo, Szwelice, Zakrzewo oraz Żabin Karniewski. Są to tereny, które wymagają uzyskania zgody na zmianę przeznaczenia na cele nieleśne. Obecnie trwają prace nad zmianą planu miejscowego dla określonych terenów gminy. W toku prac nad planem, uzyskano już zgodę na zmianę przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne dla gruntów w miejscowościach: Karniewo, Ośnica, Słoniawy oraz Żabin Karniewski (łączna powierzchnia tych gruntów wynosi około 0,5 ha). W latach 2000-2015, w gminie Karniewo, zwiększył się udział powierzchni gruntów leśnych o ponad 25 ha (tab. 1) (www.bdl.stat.gov.pl).

Gmina Żuromin jest gminą miejsko-wiejską, położoną w północno-zachodniej części województwa mazowieckiego. Jej powierzchnia wynosi 132 km². Jest to gmina typowo rolnicza, jednak większa część gminy posiada gleby bardzo słabe jakościowo wytworzone z piasków, o klasie bonitacji V, VI i VIz. W studium gminy Żuromin przewidziano do zalesienia ponad 900 ha gruntów. Preferowane grunty do zalesienia znajdują się w zachodniej części gminy: Brudnice (225 ha), Poniatowo (204 ha), Wiadrowo (98 ha), Dąbrowice (78 ha), Rzęzawy (60 ha), Tadajówka (39 ha), Młudzyn (36 ha). Są to w szczególności grunty stanowiące użytki rolne o niskiej klasie bonitacyjnej oraz nieużytki sąsiadujące z kompleksami leśnymi, a także tereny preferowane do zabudowy letniskowo-wypoczynkowej. W odniesieniu do przeznaczania gruntów leśnych na cele nieleśne, gmina nie przewiduje takich terenów w studium. W gminie obowiązuje tylko jeden plan miejscowy – Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Żuromin, jednakże nie zawiera on ustaleń w zakresie kształtowania przestrzeni leśnej. W pierwszych latach obowiązywania studium, dla potrzeb zalesiania gruntów, były wydawane decyzje o warunkach zabudowy. Obecnie, trwają prace nad uchwaleniem planu miejscowego dla całej gminy. W trakcie prac nad planem gmina nie wnioskuje o uzyskanie zgody na zmianę przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne. Wskaźnik lesistości w gminie Żuromin od 2003 r. systematycznie wzrasta. W latach 2000-2015 powierzchnia lasów powiększyła się o ponad 207 ha (tab. 1) (www.bdl.stat.gov.pl). Największy przyrost gruntów leśnych nastąpił po roku 2007. Niewykluczone, że wynik ten jest następstwem uchwalenia w 2008 roku studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Żuromin.

Dyskusja i podsumowanie

Kształtowanie lesistości w Polsce jest ściśle związane z gospodarką przestrzenną realizowaną na poziomie lokalnym. Przeznaczanie gruntów pod zalesienie, jak również zmiana gruntu leśnego na inne cele jest następstwem prowadzonej polityki przestrzennej w gminie. Krajowy program zwiększania lesistości, a za nim także i wojewódzkie programy zwiększania lesistości określają wielkość zalesień w poszczególnych odpowiednio województwach i gminach, jednakże wielkość ta jest determinowana zapisami odpowiednich dokumentów planistycznych. Należy podkreślić, że ustalenia zawarte w dokumentach planistycznych gminy nie są zapisami nakazującymi natychmiastową zmianę zagospodarowania terenu. Zawarte są w nich jedynie potencjalne możliwości wykorzystania gruntu. Wyznaczenie w STUDIUM albo w MPZ gruntów do zalesienia (albo gruntów leśnych do zmiany przeznaczenia na inne cele), nie spowoduje wzrostu (spadku) wskaźnika lesistości, a jedynie umożliwi właścicielowi gruntu podejmowanie określonych działań w kierunku zmiany zagospodarowania jego nieruchomości.

Przeprowadzona analiza w wybranych gminach, w latach 2000-2015 wykazała, że kształtowanie wskaźnika lesistości odbywa się z reguły w drodze zwiększania udziału gruntów leśnych – co obrazuje tabela 1.

Tab. 1. Zmiana powierzchni lasów i lesistości w gminach Grudusk, Karniewo i Żuromin w latach 2000-2015 (źródło: opracowanie własne na podstawie www.bdl.gov.pl)

Table 1. The change of forest area and forest cover in Grudusk, Karniewo and Żuromin districts in 2000-2015 years

Lata	Grudusk		Karniewo		Żuromin	
	Pow. lasów [ha]	Lesistość gminy [%]	Pow. lasów [ha]	Lesistość gminy [%]	Pow. lasów [ha]	Lesistość gminy [%]
2000	406,50	4,2	917,40	7,1	506,70	3,8
2001	406,50	4,2	917,40	7,1	521,70	4,0
2002	410,50	4,2	922,40	7,2	532,40	4,0
2003	412,50	4,3	917,40	7,1	555,10	4,2
2004	410,70	4,2	917,40	7,1	557,00	4,2
2005	410,70	4,2	918,92	7,1	558,30	4,2
2006	410,70	4,2	919,80	7,1	560,60	4,2
2007	410,70	4,2	919,92	7,1	565,70	4,3
2008	412,70	4,3	920,92	7,1	584,20	4,4
2009	434,70	4,5	922,90	7,2	594,20	4,5
2010	416,30	4,3	921,90	7,1	620,80	4,7
2011	437,90	4,5	937,90	7,3	622,10	4,7
2012	439,40	4,5	941,80	7,3	624,80	4,7
2013	443,81	4,6	942,82	7,3	665,79	5,0
2014	443,73	4,6	943,74	7,3	671,20	5,1
2015	444,42	4,6	943,01	7,3	714,16	5,4

W odniesieniu do zmniejszania powierzchni lasów, jedynie w gminie Karniewo wnioskowano o uzyskanie zgody na zmianę przeznaczenia niewielkich powierzchni gruntów leśnych na cele nieleśne. Mimo to, że każda z gmin posiada aktualne STUDIUM, to założenia w nim przyjęte odnośnie wielkości zalesień nie zostaną zrealizowane, dopóki właściciele gruntów preferowanych do zalesienia nie podejmą konkretnych działań w tym zakresie. W analizowanych gminach, wykazano, że zalesianie gruntów następuje jedynie na słabych jakościowo użytkach rolnych, nieużytkach, a także na terenach przylegających do istniejących już lasów. Zwiększanie udziału powierzchni lasów w analizowanych gminach realizowane było w oparciu o STUDIUM, nieaktualne już MPZP, albo decyzje o warunkach zabudowy. Należy domniemywać, że podwyższenie wskaźnika lesistości może być również następstwem modernizacji i aktualizacji ewidencji gruntów i budynków.

Każda gmina jest inna, charakteryzuje się różnymi uwarunkowaniami. Niski wskaźnik lesistości, czy wysoki udział słabych gleb w gminie są przesłanką do zwiększania udziału gruntów leśnych w polityce przestrzennej gminy, jednakże nie stanowią kluczowego bodźca dla właścicieli takich gruntów do ich zalesiania. W tym zakresie główną rolę powinna odgrywać polityka krajowa. Dokument Informacja o realizacji... 2014 wskazuje na zmniejszające się

zainteresowanie właścicieli gruntów na ich zalesianie. Zarówno Koncepcja ... 2012, Krajowy program ... 2003, a także Program zwiększania lesistości ... 2007, wskazują na konieczność uwzględniania zadrzewień w programach zwiększania lesistości. Niewykluczone jest, że bodźcem do zwiększania wskaźnika lesistości w Polsce, mogą być postanowienia konferencji klimatycznej w Paryżu z grudnia 2015 r., podczas której osiągnięto porozumienie m.in. w sprawie doprowadzenia do szybszej redukcji emisji (<http://ec.europa.eu/>). Biorąc pod uwagę dobroczynny wpływ lasów na klimat, a także opowiedzenie się strony polskiej, podczas konferencji paryskiej, za włączeniem Lasów Państwowych do systemu pochłaniania dwutlenku węgla, należy zastanowić się nad uwzględnianiem kryterium jakości powietrza w gminie jako kolejnej cechy w zakresie kwalifikacji gruntów do zalesienia. Przekroczenie określonego poziomu stężenia szkodliwych substancji w powietrzu mogłoby kwalifikować gminę do przeznaczania w dokumentach planistycznych terenów na cele leśne. Umocnienie krajowej polityki w zakresie zalesiania gruntów oraz zwiększanie pomocy na zalesienie mogłoby stanowić zachętę właścicieli preferowanych gruntów do ich zalesiania. Jednakże warunkiem zalesienia gruntu są także odpowiednie ustalenia zawarte w dokumentach planistycznych gminy, które są podstawą do podejmowania odpowiednich działań w zakresie kształtowania wskaźnika lesistości.

Literatura

- Analiza stanu i uwarunkowań prac planistycznych w gminach w 2013 r., 2015. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa, s.12.
- Heldak M. 2008. Leśna przestrzeń produkcyjna w decyzjach i dokumentach planistycznych sporządzanych na obszarze gminy. *Acta Scientiarum Polonorum Administratio Locorum* 7(3), Olsztyn, s. 27-33.
- Informacja o stanie lasów oraz o realizacji „Krajowego programu zwiększania lesistości” w 2014 r. 2016. Ministerstwo Środowiska, Warszawa, s.13.
- Krajowy Program Zwiększania Lesistości. Aktualizacja 2003. Ministerstwo Środowiska. Warszawa. s. 19-22.
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, 2012. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, s. 127.
- Lokalny Plan Rozwoju gminy Grudusk na lata 2007-2013. 2008. Grudusk.
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. 2013. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Warszawa. s. 304.
- Program zwiększania lesistości dla Województwa Mazowieckiego do roku 2020, 2007. Samorząd Województwa Mazowieckiego, Warszawa, s. 34.

Akty prawne

- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Karniewo. Uchwała Rady Gminy Karniewo z dnia 23 grudnia 2003 r. nr XI/53/03.
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 maja 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy w ramach działania „Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. *Dz.U.*2015. 655 (z późn. zm).
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Grudusk. 2001. Uchwała z dnia 29 kwietnia 2002 r. nr 209/XXIX/2002.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Karniewo. 2014. Uchwała Rady Gminy z dnia 30 grudnia 2013 r. Nr XXXI/172/13.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miasta Żuromin. 2008. Uchwała Rady Miejskiej z dnia 23 lipca 2007 r. w Żurominie, nr 55/X/07.
- Uchwała Nr XXVII/141/06 Rady Gminy Karniewo z dnia 24 października 2006 r. w sprawie przyjęcia Programu Ochrony Środowiska dla gminy Karniewo na lata 2006-2011 (*Dz.U. Woj. Maz.*246.8873).
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym t.j. *Dz.U.*2016.788 (z późn. zm.).

Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych. t.j. Dz.U.2015.909 (z późn. zm.).

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U z 1999 r. Nr 15, poz. 139, ze zm.)

Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach t.j. (Dz.U.2015.2100 ze zm.).

Strony www

<http://ec.europa.eu/>

<http://www.lasy.gov.pl>

<http://warszawa.stat.gov.pl>

www.bdl.stat.gov.pl

Joanna Budnicka-Kosior, Łukasz Kwaśny, Paweł Szymański
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie,
Katedra Urządzania Lasu, Geomatyki i Ekonomiki Leśnictwa
joanna.budnicka-kosior@wl.sggw.pl, lukasz.kwasny@wl.sggw.pl,
pawel.szymanski@wl.sggw.pl